

Asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle – HE 73/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Tilastokeskus esittää näkemyksensä hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia siten, että maksujen tarkistamisessa käytettävä indeksi vaihdettaisiin kuntatalouden opetustoimen hintaindeksistä kuntien peruspalvelujen hintaindeksiin.

Tausta ja nykytilanne

Tilastokeskus on päättänyt lakkauttaa osana valtionhallinnon toimintamenosäästöjä julkisten menojen hintaindeksin tuottamisen siltä osin kuin indeksin tuottaminen ei ole lakisääteistä. Jäljelle ovat julkisten menojen hintaindeksi -kokonaisuudesta jäämässä kuntataloutta koskevat opetustoimen hintaindeksi sekä kuntien peruspalveluiden hintaindeksi.

Hallituksen esityksen 73/2025 tavoitteena on antaa Tilastokeskukselle mahdollisuus lakata tuottamasta kuntataloutta koskevaa opetustoimen hintaindeksiä.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen siirryttyä 1.1.2023 kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille, ovat kuntien peruspalvelujen hintaindeksi ja opetustoimen hintaindeksi rakenteeltaan hyvin lähellä toisiaan.

Indeksien vastaavuus

Kuntien peruspalvelujen hintaindeksi sisältää opetus- ja kulttuuritoimen¹, joista opetustoimen osuus on noin 90 %, eli valtaosa. Kuntatalouden opetustoimen hintaindeksi ja kuntien peruspalvelujen hintaindeksi ovat sisällöltään hyvin lähellä toisiaan ja niiden kuvaama kustannustekijöiden hintakehitys hyvin samankaltaista. Indeksien sisältöjen välillä on pieniä eroja, kuten investointien ja rahoitusmenojen puuttuminen peruspalvelujen indeksistä, mutta näiden osuus kokonaisuudesta on vähäinen (noin 2 %).

Vaikutukset varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin

Tilastokeskus ei arvioi indeksin vaihtamisen aiheuttavan merkittäviä muutoksia varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen indeksitarkistuksiin etenkin pitkän aikavälin tarkastelussa. Indeksien kehitys on ollut hyvin samankaltainen vuosina 2023 ja 2024.

¹ Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 618/2021, 22 §

Tekninen tarkistus ja perusvuodet

Esityksessä ehdotettu ansiotasoindeksi ja kuntien peruspalvelujen hintaindeksi perusvuosien muuttaminen vanhimiksi laadittaviksi perusvuosiksi (1964=100 ja 2000=100) on Tilastokeskuksen näkökulmasta perusteltu, koska Tilastokeskus pyrkii säilyttämään indeksisarjan katkeamattomana vanhimman perusvuoden osalta.

Johtopäätös

Tilastokeskus pitää esitettyä muutosta perusteltuna ja kannatettavana. Muutos mahdollistaa indeksituotannon yksinkertaistamisen ja resurssien säästämisen. Kuntien peruspalvelujen hintaindeksi tarjoaa riittävän tarkkuuden varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tarkistamiseen, eikä muutoksella arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia maksujen kehitykseen etenkin pitkällä aikavälillä. Myös muut mahdolliset opetustoimen hintaindeksi käyttäjät voidaan ohjata käyttämään kuntien peruspalvelujen hintaindeksiä, koska indeksit vastaavat pitkälti toisiaan vaikeivat täysin identtiset olekaan.